

สถานการณ์โรคไข้ปวดข้อยุงลายประเทศไทย ประจำปีพ.ศ. 2562
ณ วันที่ 11 เมษายน พ.ศ. 2562

สำนักโรคติดต่อภายในโดยแมลง กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข

โรคไข้ปวดข้อยุงลายหรือชิคุนกุนยา (Chikungunya fever) จากการรายงานในระบบเฝ้าระวังทางระบาดวิทยา ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2557 - 2561 พบผู้ป่วยสูงสุดในปี พ.ศ. 2561 อัตราป่วย 5.34 ต่อประชากรแสนคน แต่ในปี พ.ศ. 2558 - 2560 ผู้ป่วยลดลงอย่างต่อเนื่องและต่ำสุดในปี พ.ศ. 2560 อัตราป่วย 0.01 ต่อประชากรแสนคน ยังไม่รายงานผู้เสียชีวิตจากโรคนี้

ข้อมูลตั้งแต่วันที่ 1 มกราคม 2562 - 11 เมษายน 2562 พบผู้ป่วยสะสม 3,016 ราย อัตราป่วย 4.49 ต่อประชากรแสนคน สูงกว่าในรอบ 5 ปีที่ผ่านมาถึง 122 เท่า เป็นเพศหญิง 1,904 ราย เพศชาย 1,112 ราย อัตราส่วนเพศชายต่อเพศหญิง เท่ากับ 1 : 1.71 พบได้ทุกกลุ่มอายุ สูงสุดในวัยทำงาน อายุ 15 - 34 ปี อัตราป่วย 6.27 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคืออายุ 5 - 14 ปี (6.00) และ 35 - 59 ปี (4.08) สัดส่วนอาชีพรับจ้างสูงสุด ร้อยละ 33.79 รองลงมาคือ นักเรียน (27.98%) และงานบ้าน (10.91%)

เป็นผู้ป่วยนอกเขตเทศบาลร้อยละ 56 และในเขตเทศบาล (44%) ส่วนใหญ่อยู่ในภาคใต้ อัตราป่วย 31.16 ต่อประชากรแสนคน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ (0.12) ภาคกลาง (0.08) และภาคเหนือ (0.01) มีรายงานผู้ป่วยจาก ทั้งหมด 20 จังหวัด 14 จังหวัดอยู่ในพื้นที่ภาคใต้ สูงสุดที่จังหวัดปัตตานี อัตราป่วย 159.77 ต่อประชากรแสนคน รองลงมาคือสงขลา (78.83) และภูเก็ต (78.12) (ดังตารางที่ 1)

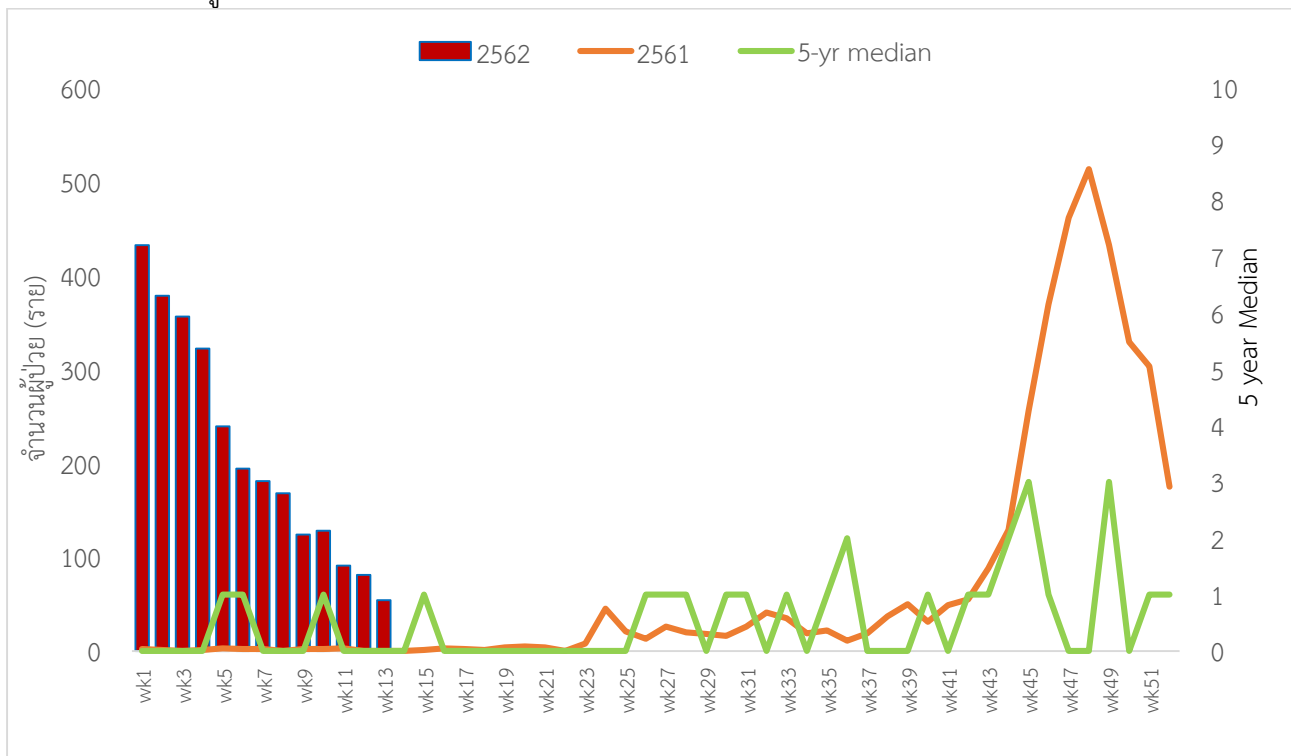
ตารางที่ 1 จำนวนและอัตราป่วยต่อประชากรแสนคนโรคไข้ปวดข้อยุงลาย รายจังหวัด และอำเภอที่พบผู้ป่วย พ.ศ. 2562

จังหวัด	อำเภอ	จำนวน (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
ปัตตานี	เมืองปัตตานี โคกโพธิ์ หนองจิก ปะนาเระ มายอ ทุ่งยางแดง สายบุรี ไผ่แก่น ยะหริ่ง ยะรัง	1,127	159.77
สงขลา	เมืองสงขลา สทิงพระ จะนะ เทพา สะบ้าย้อย ระโนด กระแสสินธุ์ รัตภูมิ สะเดา หาดใหญ่ นาหม่อม ควนเนียง บางกล่ำ สิงหนคร คลองหอยโข่ง	1,147	78.83
ภูเก็ต	เมืองภูเก็ต กะทู้ ถลาง	323	78.12
ระนอง	เมืองระนอง กระบุรี	33	13.70
พังงา	เมืองพังงา กะปง ตะกั่วทุ่ง ท้ายเหมือง	28	10.51
นราธิวาส	เมืองนราธิวาส ตากใบ บาเจาะ ธาระแง รือเสาะ ศรีสาคร แว้ง สุคีริน สุโหลงโลก เจาะไอร้อง	78	9.84
ตรัง	เมืองตรัง กันตัง ย่านตาขาว ปะเหลียน สีเกา นาโยง หาดสำราญ	60	9.34
ชุมพร	เมืองชุมพร ท่าแซะ ปะทิว หลังสวน สวี ทุ่งตะโก	42	8.06
กระบี่	เมืองกระบี่ เกาะลันตา คลองท่อม อ่าวลึก	34	7.05
ยะลา	เมืองยะลา เบตง บันนังสตา ธารโต กรงปินัง	33	6.29
พัทลุง	เมืองพัทลุง ตะโหมด ควนขนุน ปากพะยูน ศรีบรรพต ป่าบอน บางแก้ว	28	5.34

จังหวัด	อำเภอ	จำนวน (ราย)	อัตราป่วยต่อประชากรแสนคน
หนองคาย	โพนพิสัย	14	2.69
สุราษฎร์ธานี	เมืองสุราษฎร์ธานี กาญจนดิษฐ์ ดอนสัก เกาะพะงัน เกาะสมุย พุนพิน	23	2.09
สุรินทร์	ศีขรภูมิ โนนารายณ์	10	0.72
นครศรีธรรมราช	เมืองนครศรีธรรมราช ลานสกา ลิซล ชนอม หัวไทร	11	0.71
สตูล	เมืองสตูล	2	0.63
ประจวบคีรีขันธ์	ปราณบุรี	2	0.37
กรุงเทพมหานคร	เขตดุสิต เขตบางเขน เขตบางกะปิ เขตยานนาวา เขตพญาไท เขตธนบุรี เขตห้วยขวาง เขตคลอง- สาน เขตบางขุนเทียน เขตบึงกุ่ม เขตประเวศ เขตดอนเมือง เขตราชเทวี เขตวัฒนา เขตทุ่งครุ	18	0.28
แพร่	สูงเม่น	1	0.22
บุรีรัมย์	กระสัง	2	0.13

อ้างอิง : ข้อมูลผู้ป่วยโรคไข้ปวดข้อยุงลายจาก รง 506 สำนักระบาดวิทยา

สัปดาห์ที่ผ่านมา (3 - 11 เมษายน 2562) มีรายงานผู้ป่วยโรคไข้ปวดข้อยุงลายรายใหม่ จำนวน 84 ราย จาก 7 จังหวัด ได้แก่ กรุงเทพมหานคร สุราษฎร์ธานี ระนอง สงขลา ตรัง ปัตตานี และยะลา แนวโน้มจำนวนผู้ป่วยรายสัปดาห์เป็นดังรูปที่ 1

รูปที่ 1 ผู้ป่วยโรคไข้ปวดข้อยุงลายรายสัปดาห์ ปี พ.ศ. 2561, 2562 เปรียบเทียบกับค่ามัธยฐาน 5 ปีย้อนหลัง

ข้อมูลจากโปรแกรมตรวจสอบข่าวการระบาดระหว่างวันที่ 3 - 11 เมษายน 2562 มีเหตุการณ์ที่ได้รับแจ้งทั้งหมด 1 เหตุการณ์ จาก 1 จังหวัด ได้แก่ บุรีรัมย์ (ดังตารางที่ 2)

**ตารางที่ 2 เหตุการณ์โรคไข้วอดข้อยุ่งลายที่ได้รับแจ้งจากโปรแกรมตรวจสอบข่าวการระบาด สำนักระบาดวิทยา
รายจังหวัด อำเภอ ตำบล ปี พ.ศ. 2562**

เหตุการณ์	จังหวัด	อำเภอ	ตำบล	จำนวนผู้ป่วย (ราย)	วันที่พบผู้ป่วย รายแรก	วันที่พบผู้ป่วย รายสุดท้าย	ผลตรวจทาง ห้องปฏิบัติการ
ผู้ป่วยโรคไข้วอดข้อ ยุ่งลาย	บุรีรัมย์	กระสัง	กระสัง	1	2 เม.ย. 62	2 เม.ย. 62	Chikungunya PCR +ve 1 ราย

มาตรการเฝ้าระวังควบคุมโรค

1. ดำเนินการสอบสวนและควบคุมโรคในพื้นที่ที่พบผู้ป่วย โดยการค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติมในชุมชน ค้นหาแหล่ง
ติดเชื้อจากการสอบถามประวัติเดินทางหรือการอยู่อาศัยเป็นระยะเวลาเท่ากับระยะฟักตัวของโรคก่อนวันเริ่มป่วย
สอบสวนหาปัจจัยเสี่ยงคือความชุกชุมยุ่งลาย

2. ป้องกันและควบคุมโรคเช่นเดียวกับโรคไข้วอดข้อ คือ เน้นการทำลายแหล่งเพาะพันธุ์ยุ่ง แหล่งน้ำขัง
ที่ยุ่งลายสามารถวางไข่ได้และพ่นสารเคมีเพื่อกำจัดยุ่งตัวเต็มวัยเป็นมาตรการเสริมซึ่งจะดำเนินการต่อเนื่องในวันที่
0, 3, 7, 14, 21, และ 28 นับจากวันที่ได้รับแจ้งผู้ป่วย

ข้อเสนอแนะสำหรับประชาชน

1. จัดการสิ่งแวดล้อมไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุ่งลาย ตามมาตรการ “3 เก็บ ป้องกัน 3 โรค” ได้แก่ เก็บบ้าน
ให้สะอาดไม่ให้มีมุมอับทึบเป็นที่เกาะพักของยุ่ง เก็บขยะ เศษภาชนะไม่ให้เป็นแหล่งเพาะพันธุ์ยุ่ง เก็บน้ำ ภาชนะใส่น้ำ
ต้องปิดฝาให้มิดชิดป้องกันไม่ให้ยุ่งลายวางไข่ สามารถป้องกันได้ 3 โรค คือ โรคไข้วอดข้อ โรคติดเชือไวรัสชิคา และ
โรคไข้วอดข้อยุ่งลาย

2. การป้องกันไม่ให้ยุ่งกัด ควรสวมเสื้อแขนยาว กางเกงขายาว ทายากันยุ่ง นอนในมุ้งถึงแม้เป็นช่วงเวลา
กลางวัน

3. หากมีอาการสงสัยโรคไข้วอดข้อยุ่งลาย ให้รีบพบแพทย์ และไม่ควรรซื้อยากินเอง โดยเฉพาะยากลุ่ม NSAID
เช่น แอสไพริน หรือไอบูโพรเฟน เพราะเพิ่มโอกาสเลือดออกตามเนื้อเยื่อและอวัยวะต่างๆ โดยแนะนำให้กินยาแก้ปวด
พาราเซตามอลแทน

4. ประชาชนสามารถสอบถามข้อมูลและแจ้งข่าวได้ที่สายด่วนกรมควบคุมโรค โทร. 1422

การเฝ้าระวังโรคสำหรับหน่วยงานเครือข่าย

1. นิยามในการเฝ้าระวังโรคไข้วอดข้อยุ่งลาย (Case Definition for Surveillance)

1.1 เกณฑ์ทางคลินิก (Clinical Criteria) คือ มีไข้สูง ปวดกระดูกหรือข้อ ร่วมกับ อาการอย่างน้อย
หนึ่งอาการ ดังนี้

- มีผื่น
- ปวดกล้ามเนื้อ
- ปวดศีรษะ
- ปวดกระบอกตา
- มีเลือดออกตามผิวหนัง

1.2 เกณฑ์ทางห้องปฏิบัติการ (Laboratory Criteria)

- ทั่วไป - Complete Blood Count (CBC)
- อาจมีจำนวนเม็ดเลือดขาวต่ำ
- เกล็ดเลือดปกติ ซึ่งสามารถแยกจากไข้เด็งกีได้

- จำเพาะ - ตรวจพบแอนติบอดีจำเพาะต่อเชื้อในน้ำเหลืองคู่ (paired sera) ด้วยวิธี Haemagglutination Inhibition (HI) ≥ 4 เท่า หรือ ถ้าน้ำเหลืองเดี่ยวนั้น ต้องพบภูมิคุ้มกัน $> 1: 1,280$ หรือ
- ตรวจพบภูมิคุ้มกันชนิด IgM โดยวิธี ELISA หรือ
 - ตรวจพบเชื้อได้จากเลือด โดยวิธี PCR หรือการแยกเชื้อ (culture)

2. ประเภทผู้ป่วย (Case Classification)

2.1 ผู้ป่วยที่สงสัย (Suspected case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก ได้แก่ ไข้ ออกผื่น ปวดข้อ

2.2 ผู้ป่วยที่เข้าข่าย (Probable case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก และมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่ง ดังนี้

- มีผลการตรวจเลือดทั่วไป
- มีผลการเชื่อมโยงทางระบาดวิทยากับผู้ป่วยรายอื่นๆ ที่มีผลการตรวจยืนยันทางห้องปฏิบัติการจำเพาะ

2.3 ผู้ป่วยที่ยืนยันผล (Confirmed case) หมายถึง ผู้ที่มีอาการตามเกณฑ์ทางคลินิก และมีผลตามเกณฑ์ทางห้องปฏิบัติการจำเพาะ

3. การรายงานผู้ป่วยตามระบบเฝ้าระวังโรค รร.506 (Reporting Criteria)

ให้รายงานผู้ป่วยที่เข้าข่าย (Probable case) และผู้ป่วยที่ยืนยันผล (Confirmed case) โดยรายงานในช่องอื่นๆ ของรายการโรคในบัตรรายงาน 506

4. การสอบสวนโรค (Epidemiological Investigation)

4.1 สอบสวนเฉพาะราย (Individual Case Investigation) เมื่อมีรายงานผู้ป่วยที่มีอาการเข้าได้กับนิยามโรค Chikungunya ให้สอบสวนโรค ยืนยันการวินิจฉัย ค้นหาแหล่งติดเชื้อ และควบคุมโรค

4.2 สอบสวนการระบาด (Outbreak Investigation) เมื่อมีรายงานผู้ป่วยที่มีอาการเข้าได้กับนิยามโรค Chikungunya โดยเกิดโรคเป็นกลุ่ม (cluster) ให้สอบสวนโรค ยืนยันการวินิจฉัย/การระบาด หาสาเหตุและระบาดวิทยาของการระบาด และควบคุมโรค

ดำเนินการเฝ้าระวังและสอบสวนโรค ดังนี้

1) เฝ้าระวังผู้ที่มีอาการไข้สูง ร่วมกับ อาการอย่างน้อยหนึ่งอาการ ดังนี้ มีผื่น ปวดกล้ามเนื้อ ปวดกระดูกหรือข้อ ปวดศีรษะ ปวดกระบอกตา มีเลือดออกตามผิวหนัง แนะนำให้ไปรับการรักษาเพื่อได้รับการวินิจฉัยจากแพทย์ (อาการนำของโรค Chikungunya จะคล้ายโรคไข้เลือดออกหรือโรคหัดเยอรมัน อาจทำให้วินิจฉัยโรคผิดพลาด และไม่ทราบว่าโรคนี้เกิดขึ้นในพื้นที่ จึงต้องสังเกตลักษณะทางระบาดวิทยาของโรค ที่จะพบได้ทุกกลุ่มอายุและอาการปวดข้อที่เด่นชัด ซึ่งแตกต่างจากโรคไข้เลือดออก ควรแยกโรคนี้กับโรคไขข้ออักเสบอื่นๆ เช่น หัดเยอรมัน ซึ่งไม่เป็นทุกกลุ่มอายุและมักจะระบาดในช่วงต้นฤดูหนาว) รายงานผู้ป่วยให้สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด สำนักระบาดวิทยา และสำนักงานป้องกันควบคุมโรคทราบ

2) สอบสวนโรคเพื่อหาผู้ป่วยเพิ่ม แหล่งติดเชื้อ ปัจจัยเสี่ยง ป้องกันและควบคุมโรคโดย

- ค้นหาผู้ป่วยเพิ่มเติม โดยใช้นิยามผู้ป่วย ตามที่กล่าวแล้วข้างบน (จากหนังสือ นิยามโรคติดเชื้อ ประเทศไทย, กระทรวงสาธารณสุข พ.ศ. 2546 จัดทำโดย สำนักระบาดวิทยา กรมควบคุมโรค กระทรวงสาธารณสุข)

- ค้นหาแหล่งติดเชื้อ จากการสอบถามประวัติเดินทางหรือการอยู่อาศัย เป็นระยะเวลาเท่ากับระยะฟักตัวของโรค ก่อนวันเริ่มป่วย

- สอบสวนหาปัจจัยเสี่ยงคือ ความชุกชุมยุงลาย
- ป้องกันและควบคุมโรคเช่นเดียวกับโรคไข้เลือดออก